

פרשת לך לך – לחבר שמים וארץ – שנת תשפ"ב.

שואל האור החיים הקדוש – עוד ירצה, להיות שאמר לו ה' הבטחות תועלות הרבה כשילך לו מארצו וכו', אם כן, הגם שילך יסבור הרואה כי אין להחזיק לו טובה על זה שאפילו קל שבקלים כשיראה כל התועלות ימהר לסע? ²

לזה הודיע הכתוב צדקותו של אברהם כי מה שהלך לא לצד הבטחות האמורות, אלא לעשות דבר ה'. ודקדק לומר כאשר דיבר ולא כאשר אמר כמו שהתחיל בתחילת הפרשה ויאמר ה' אל אברהם – לאמת כדברנו. והוא יש לך לדעת כי כל מקום שיאמר הכתוב דיבור יגיד על דבר קשה והאמירה היא רכה וכאן הזכיר התחילת הפרשה ויאמר ה' לצד שכל הדבר הוא להנאת אברהם ובמעשה אברהם אמר כאשר דיבר פרוש שעשה הדבר לצד גזירת מלך עליו ולא לתועלת הנמשך לו ממנו.³

עכ"ד.

בא הספר **פנים יפות** ומביא תוספת את דברי **האור החיים הקדוש**;

כותב הפנים יפות – לך לך וגו'. פירוש רש"י להנאתך ולטובתך. לכאורה, הבטחה זו מיעוט הניסיון, כיון שהבטיח לו שכר גדול על הילוכו, ודוחק לומר שהניסיון היה באמונתו שיקיים ה' את הבטחתו, כענין שנאמר "והאמין בה" ויחשבה לו צדקה". אמנם העיקר בזה כמו שיבאר לפנינו בפ' העקידה, כי אותן המצות שאין בהם הנאות הגוף כמו תפילין וציצית וכיוצא בהם, וכשאדם עושה אותם שכרו לעולם הבא, כמשחז"ל [קידושין לט:]: שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, אבל יש מצות שיש בהם הנאת הגוף, כמו תענוג שבת ושמחת יו"ט ואכילת קדשים בזמן המקדש, דכתיב [דברים יד, כג] ואכלת לפני ה' אלהיך ושמחת, ובמצוות אלו מסית היצ"ר לכוון בהם להנאת עצמו, וזה אם יזכך עצמו ומחשבתו שלא יעלה בלבו שום הנאת ושמחת גופו, שלא יהיה ליצ"ר חלק בו אלא לקיים מצות בוראו, כמשחז"ל בפ' הריני נזיר [נזיר כג:]: אמר רבה בר בר חנא אמר ר' יוחנן: מאי דכתיב 'כי

פרשת השבוע שנקרא בע"ה בשבת זו, פרשת לך לך. עוסקת הפרשה בתחילתה בניסיון של 'לך לך מארצך';

פותחת הפרשה: {בראשית יב, א} ויאמר ה' אל אברהם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראנך: {ב} ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך ויהי ברכה.

אומרים חז"ל {אבות פ"ה מ"ג} – עשרה ניסיונות נתנסה אברהם אבינו עליו השלום ועמד בכלם, להודיע כמה חבתו של אברהם אבינו עליו השלום.

חז"ל הקדושים במשנה לא מציינים באילו עשרה ניסיונות הוא נתנסה, ולכן רבו- המחלוקות מה היה הניסיון הראשון ומה היה הניסיון האחרון ומה היו הניסיונות בתווך; חלק מהמפרשים סוברים, שהניסיון הראשון היה ניסיון אור כשדים והניסיון האחרון היה קבורת שרה. אבל המדרש סובר אחרת;

אומר המדרש {בראשית רבה, פרשה לט, אות ט} – אמר רבי לוי שתי פעמים כתיב לך לך, ואין אנו יודעים אי זו חביבה אם השנייה אם הראשונה, ממה דכתיב (בראשית כב, ב): אל ארץ המוריה, הוי השנייה חביבה מן הראשונה¹.

אומרים חז"ל {מסכת סנהדרין פט, ב} – על הפס' {כב, ב} ויאמר קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק וגו'; אמר רבי שמעון בר אבא: אין נא אלא לשון בקשה. משל למלך בשר ודם שעמדו עליו מלחמות הרבה והיה לו גבור אחד ונצחון, לימים עמדה עליו מלחמה חזקה, אמר לו: בבקשה ממך עמוד לי במלחמה זו שלא יאמרו ראשונות אין בהם ממש, אף הקב"ה אמר לאברהם: ניסיתיך בכמה ניסיונות ועמדת בכלן עכשיו עמוד לי בניסיון זה שלא יאמרו אין ממש בראשונים...

משמע מדברי הגמרא, שהניסיון האחרון של 'לך לך אל ארץ המוריה' מול הניסיון של 'לך לך מארצך' – אין בו ממש, וא"כ איך אומרים לנו חז"ל במדרש ששני הניסיונות של 'לך לך' שקולים זה לזה?

ידועה שאלת **האור החיים הקדוש** בתחילת הפרשה;

אומר הקב"ה לאברהם אבינו "לך לך מארצך" – ומבטיח לו שאם ילך, הוא יזכה לשלושה דברים; ממון, פרסום וילדים.

¹ ברוך שאמר: למדרש היה ספק, איזה מן הניסיונות היה חביב יותר, עד שהמדרש מסיק שהשני היה חביב יותר, כי שם נאמר לו לאיפה ללכת, מה שלא נאמר בראשון.

² אם הוא מקבל כאלו הבטחות, מה הפלא שהוא הולך – כל אחד היה מסכים ללכת! איזה מין ניסיון זה?

³ ברוך שאמר: ההבטחות שנתן לו הקב"ה, אומר האור החיים הקדוש, היו גופא הניסיון; האם אברהם ילך בגלל ההבטחות שהבטיח לו הקב"ה, או שמא הוא ילך בגלל הצינוי עצמו – והקב"ה שידוע מה נעשה בלבו של אדם, מעיד עליו "וילך אברהם כאשר דבר" – לא בגלל ההבטחות, אלא "כאשר דבר" – נטו בגלל ציווי ה'!

בא העץ יוסף ומסביר, שבציווי של הקב"ה לאברהם אבינו באמרו **"לך לך"**, הוא ציווה עליו ללכת בשני אופנים – אופן א' גופני, ואופן ב' נפשי – אתה עוזב את חרן לארץ ישראל, אבל הראש שלך נמצא בבית אבא – "מה אבא שלי עושה עכשיו ... מה אחותי עושה ... מה נעשה ברחוב" ולכן אמר לו הקב"ה **"לך לך"** – לך רוחנית ותתנתק מכל מה שהיה לך עד עכשיו! ולכן סדר המקומות בפס' הוא לפי רמת הקושי שהיתה לו מפרידתם; הקושי הקל ביותר **"מֵאַרְצְךָ"**, אחר כך **"מִמְּוֹלַדְתְּךָ"** ולאחר מכן – הקשה ביותר **"וּמִבֵּית אָבִיךָ"**, ולכן אומר לנו ר' יצחק, אתה יודע מה רצה לומר לו בזה הקב"ה?! – **"שְׁכַחֵי עִמָּךְ וּבֵית אָבִיךָ"** – תישכח מכל המשפחה שלך! תשכח מכל הסביבה שבה גדלת!

בא הספר דעת שרגא – לגאון ר' שרגא גרוסברד זצ"ל, ומסביר בכיוון אחר לגמרי על מה נאמר **"שְׁכַחֵי עִמָּךְ וּבֵית אָבִיךָ"**;

אומר הדעת שרגא – יחד עם אברהם אבינו הלך גם לוט, כמו שהתורה מעידה **"וילך אתו לוט"**, לוט הלך עם אברהם, כלומר גם לוט עמד בניסיון הגדול והקשה הזה, בדיוק כמו אברהם אבינו והולך לארץ לא נודעת.

אברהם אבינו הלך והתעלה עד שנעשה האדם הגדול בענקים, האדם הגדול ביותר, שהגיע למדרגה שמעי עילאית של עמידה בניסיון של עקדת יצחק בגבורה, עליה בלתי פוסקת כל הזמן. ולוט לעומתו, בעת המריבה בין הרועים עקר את עצמו ברגע קט מאברהם ומאלוקיו והגיע אל סדום.

אמנם גם בסדום הוא לא ניתק את עצמו לגמרי מאברהם אבינו ומהחינוך שקיבל אצלו, וכאשר הגיעו המלאכים סדומה, הוא מסר את נפשו ואת נפשות בני ביתו לקיים מצות הכנסת אורחים, ואמרו חז"ל **"ב"ר נ, ד** שמביתו של אברהם למד לחזר על האורחים. אבל למעשה, לוט התדרדר מהר מאוד לשפל מצב רוחני, עד שאברהם נאלץ לומר לו **"הפרד נא מעלי"**. הוא לא התאים לגור במחיצתו של אברהם אבינו.

זה לעומת זה – אברהם אבינו עלה מעלה מעלה, מפני שכל הזמן עמדה לנגד המשימה של **"מי יעלה בהר ה'",** וכך התעלה למדרגה הגבוהה, עד כדי שהכתוב מעיד עליו **"כב, יב:** {עֵתָה יָדַעְתִּי כִּי יִרְאֶה אֱלֹקִים אֶתְּךָ וְלֹא חֲשַׁכְתָּ אֶת בֶּןְךָ אֶת יַחֲדִיךָ מִמֶּנִּי", והגיע לקרבה עצומה אל השי"ת, שהקב"ה אומר **"המכסה אני מאברהם"** {יח, יז} – קרוב כל כך. ולעומתו, לוט ירד לדיוטא תחתונה כמו שמבואר בחז"ל **"ב"ר נא, ט** שבכל בתי כנסיות מודיעים את הקלון ואת הבושה שלו.

נשאלת השאלה – איך מאותה נקודת יציאה, אברהם העפיל מעלה מעלה, ואילו לוט ירד מטה מטה?

ישרים דרכי ה' צדיקים וגו' שנים שצלו פסחיהן אחד אכלו לשם מצוה ואחד לשם אכילה גסה וכו', וזה יש לו שכר אף בעולם הזה מדה כנגד מדה, שכבש הנאת גופו וזה היה עיקר הנסיון באברהם, דאף שהבטיח לו הקב"ה שכר גדול לא היה מחשבתו לשכר, אלא לקיים מצות הבורא, והיינו דכתיב **"וילך אברם כאשר דבר אליו ה'",** פירוש לא כיון אלא לקיים מצות הבורא ולא להנאתו. ואפשר לומר שזה שאמר הקב"ה **"והיה ברכה"**, פירוש היינו לומר שתהא הברכה מעצמה ולא שיכוין ע"ז. ובזה מובן ביותר מה שכתבנו לעיל בפ' נח לכן אמר לו **"אשר אראך"** ולא אמר **"בארץ כנען"**, שאם היה אומר בארץ כנען היה מחויב מחמת נדרו, דכתיב **"יֵאָאָו אֶתְּךָ מֵאוֹר כְּשֶׁדִּים לְלֶקֶת אֶרֶץ כְּנָעַן וגו',** וכיון שגמר בלבו והתחיל ללכת הוי נדר גמור, ואין בזה נסיון כ"כ, לכך אמר לו **"אשר אראך"**.

מהדברים האלה, נוכל לעבור לדברי המדרש רבה בפתיחת הפרשה;

ידוע שכאשר מביא המדרש פסוק ודרשה של חז"ל עליו שפותחת ב' – **"ר' יצחק פתח" ... "ר' יוחנן פתח" וכו' –** משמע שהיה איזה קושי בפסוק ולכן משתדלים להביא ראיה מפס' אחר כדי להסביר את הפסוק.

אומר המדרש {בראשית רבה, פרשה לט, אות א} – **"וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ מֵאַרְצְךָ וּגְו' (בראשית יב, א), רבי יצחק פתח (תהלים מה, יא): שְׁמַעִי בֵּית וְרָאִי וְהִטִּי אָזְנְךָ וְשָׁכַחֵי עִמָּךְ וּבֵית אָבִיךָ ...**

בא העץ יוסף ושואל, מה היה קשה לר' יצחק בפס' של פתיחת הפרשה שהוא נצרך להביא את הפס' מספר תהלים **"שְׁמַעִי בֵּית וְרָאִי" וכו'?**

מסבירים המפרשים, שלר' יצחק היתה שאלה – למה כתבה התורה **"לך לך"**, והרי היא יכולה לכתוב רק **"לך"**?

ועוד היה קשה לו, למה היה צריך את כל הפירוט בפס', והלא יכולה התורה לומר רק **"וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ"** – אם הוא הולך אל הארץ אשר אראך, משמע שהוא עוזב גם את ביתו, גם את ארצו וגם את מולדתו – אז למה כל הפירוט הזה?!

ועוד היה קשה לו, למה לא כתבה התורה את הדברים בסדר הנכון? – אם אדם עוזב את בני ברק בדרכו לארצות הברית, אז תחילה הוא עוזב את ביתו, לאחר מכן את עירו ולאחר מכן את ארצו – זה הסדר הכרונולוגי את היציאה מהארץ, ממילא היה צריך לומר **"וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ מִבֵּית אָבִיךָ מֵעִיר וּמֵאֲרָצְךָ!"**

תשובה לדבר אפשר למצוא בדברי המדרש בתחילת פרשתנו {לט, א}: **"רבי יצחק פתח (תהלים מה, יא): שמעי בת וראי והטי אָזְנְךָ וְשִׁכְחִי עִמָּךְ וּבֵית אָבִיךָ"**;

רבי יצחק בחר לפתוח את הפרשה בפסוק זה כדי ללמדנו ולהעמיד אותנו על סוד הדבר, איך עלה אברהם והתעלה. בפסוק הזה "שמעי בת וראי", שהיינו שצריך לשמוע ולהאזין היטב מתוך הקשבה פנימית. לא להסתפק בשמיעה באוזן אחת היוצאת מהאוזן השניה, אלא 'שמעי בת – והטי אָזְנְךָ', ולהתבונן היטב – וראי. מה צריך לשמוע ובמה צריכה להיות ההתבוננות הזו – על כך כתוב בהמשך הפסוק – "שכחי עמך ובית אביך"...

כאן מתגלה לנו עיקר המטרה של הציווי 'לך לך'. הציווי לא היה כדי שאברהם יצא ויתרחק בצורה פיזית וגשמית מבית אביו מהבית ומהעיר ... מטרת היציאה היתה שיהיה ניתוק מוחלט מכל העבר. לכל אחד יש יחס לביתו, למולדתו ולאָרְצוֹ, למקום שנולד, גדל והתגורר בו, ויש לו קשרים נפשיים עמוקים לכל אלה. הקב"ה ציוה את אברהם 'לך לך', שישאר רק הוא לבדו ויתנתק ויפרוש לגמרי מכל הקשרים הנפשיים שיש לו לעבר, וילך לעצמו ולעומק נפשו, וישאר רק הוא לבדו מנותק לגמרי משיווי החיבור אל העבר, וכך אפשר להתחיל את בנין נפשו ואת בנין האומה הישראלית מההתחלה.

מעשה אבות סימן לבנים – למדים אנו מכאן, שכאשר אחד רוצה לעלות בתורה וביראת שמים, הדרך לזה היא: ראשית, יש להתנתק ניתוק מוחלט מכל הדברים שאדם קשור בהם בצורה טבעית מתוך הרגל החיים הקודמים, להתנתק מהעבר לגמרי. ורק אחרי שמתנתקים מהדברים שקשורים בהם, דרך העליה קלה ופתוחה.

אבל אם אדם נשאר עם כל הרגליו ומצביו הקודמים, הרי זה כמו שאמרו חז"ל {אבות פ"ה מ"ה}: "הלומד זקן – למה הוא דומה – לדיו כתובה על ניר מחוק". נייר שכתבו עליו פעמים רבות, קשה מאד לכתוב בו פעם נוספת, כך אדם שיש בו הרגלים קודמים – אי אפשר לכתוב את התורה על לוח לבו.

וזוה כוונת הפס' {להלן פסוק ה'} "ויצאו ללכת ארצה כנען ויבאו ארצה כנען". וקשה, הרי כבר כתוב {בפס' ד'} "וילך אברהם כאשר דבר אליו ה' וגו'", ואם כן, מדוע חוזרת התורה וכופלת לומר שיצאו ללכת לארץ כנען?

ההסבר הוא: התורה מעידה שאברהם אבינו הלך כל הזמן כשמישיתו הגדולה היא להתנתק מן העבר כדי להגיע לרמה גבוהה יותר, ומזה נוצרה דמותו של אברהם אבינו, האדם הגדול בענקים.

ולעומתו לוט, עליו כתוב "וילך" אתו לוט". הוא רצה לחקות את אברהם אבינו בהליכה לארץ כנען, אבל לא עבד את העבודה של ההתנתקות מהשורשים, מהטבעים ומההרגלים שהיו לו בארצו, במולדתו, בבית אביו ובחיייו הקודמים, אותם לא עזב לוט, ובזה הוא לא הלך בדרכו של אברהם, שהשליך מאחריו את הכל. לכן אין זה פלא שאברהם התעלה למעלות הגבוהות והנעלות ביותר, ואילו לוט נמשך וירד עד מהרה בחזרה לדיוטא תחתונה. כי הדרך לעליה נעוצה בתחילתה בתנאי הקודם למעשה. ראשית כל צריך להתנתק מן העבר, מכל ההרגלים והמקומות הקודמים, ורק אחרי זה אפשר להתחיל לצעוד בדרך העליה.

אברהם אבינו אשר התנתק מבית אביו, הוא זה שזכה לעלות מעלה מעלה, ואילו לוט נשאר עם כל התכונות וההרגלים הקודמים שלו, והוא נשאר מושרש בבית אביו, לכן אין שום ערך לדרך העליה שלו, ולבסוף כל בנין העליה שלו קרס לגמרי, עד כדי כך שהכריז: "אין לי חלק לא באברהם ולא באלוקיו".

כך היא דרכה של תורה אצל כל אחד ואחד, אם ממשיכים בהרגלים הקודמים, והכל נשאר בצורה של 'מלומדה' – קשה מאד ללמוד דברים חדשים ולהשיג מדרגות גבוהות וחדשות. הדרך להתעלות יכולה להיות אך ורק על ידי "לך לך מארצך ממולדתך ומבית אביך", אמנם אין זה קל, כי כל ההתחלות קשות, אבל מי שיעבוד על כך – הוא יזכה לעלות בהר ה' ולקום במקום קדשו.

עכ"ד.

ע"פ הדברים הללו, אומרים רבותינו שאדם שעבר עבירה בעברו, שלא יחשוב עליה למרות שהוא מתחרט עליה, כי הוא עלול להתהוות אליה בשנית – "זה היה ה' ירחם ... אבל גם ד"י נחמד..." ©

דבר נוסף, אומרת התורה: {יב, ה} **וַיִּקַּח אֲבֹרָם אֶת שְׂרֵי אִשְׁתּוֹ וְאֶת לוֹט בֶּן אֲחִיו וְאֶת כָּל רְכוּשָׁם אֲשֶׁר רָכְשׁוּ וְאֶת הַנָּפֶשׁ אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּחָרָן וַיֵּצְאוּ לָלֶכֶת אֶרְצָה כְּנָעַן וַיֵּבְאוּ אֶרְצָה כְּנָעַן;**

נשאלת השאלה – אם כתוב **"וַיֵּצְאוּ לָלֶכֶת"** זה ברור שהם גם באו לבסוף, אז למה מציינת התורה גם **וַיֵּצְאוּ** וגם **וַיֵּבְאוּ**?

התשובה פשוטה מאד. בד"כ שאומרים לבנאדם לשכוח דבר מסוים, הוא לא שוכח; אם אתה אומר לו להביא חמשה

⁴ **ברוך שאמר**: שבלוט נאמר רק הליכה אחת – הליכה גופנית, שכל דבר שאירע לו החזיר אותו לעבר, שלא כמו באברהם נאמר ב' הליכות 'לך לך' – הליכה גופנית ונפשית – עזב את כל העבר שלו ודבק בה' ובתורתו!

ממשיך דוד המלך ואומר {שם טז}: **וְכָנָה אֲשֶׁר נָטְעָה יְמִינְךָ וְעַל בֶּן אֲמָצְתָה לָךְ.**

נשאלת השאלה – מה פירוש המילה "וְכָנָה"?

אומר רש"י – **וכנה אשר נטעה ימינך**. המבוססת והמיושבת, ל' והשיבך על כנר (בראשית מ'): ⁵ **ועל בן אמצת לך**. ועל עשו שהיה בן חביב לאביו שהיה קורא אותו בני אמצת גפן יעקב לך שנאמר (שם כ"ז) ואת אחיך תעבוד עכשיו.

כותב המצודות דוד – **וכנה**. מקום מושב הגפן אשר ימינך נטעה בה את הגפן והיא א"י: **ועל בן**. ר"ל תן השגחתך על א"י ועל הבן אשר חזקת לך והוא ישראל.

פירוש הדבר, 'וכנה' הכוונה לכנסת ישראל שמהווה את הבסיס של העולם!

ביום הכיפורים, אמרו בני עדות אשכנז: **"היום יִכְתֹּב בְּסֵפֶר הַזְכָּרוֹנוֹת, הַחַיִּים וְהַמּוֹת אֶנָּה כָּנָה, עוֹרֵי נָא, הַתְּעוֹרָרִי נָא, עֹמְדֵי נָא, הַתִּיַּצְבִּי נָא, קוֹמֵי נָא, חֲלֵי נָא, בְּעֵד הַנֶּפֶשׁ חֲנִי נָא, פְּנֵי דֶר עֲלִיּוֹן"**

נשאלת השאלה – למה בחר הפייטן דוקא בשם 'כָּנָה' לעם ישראל – וכי חסרים כינויים לעם ישראל?

בעוד כשישה חודשים בע"ה, נסב כולנו לשולחן ליל הסדר; לאחר שמסיימים סעודה של 'שולחן עורך' עושים 'צפון', לאחריו מגיע 'ברך' – אח"כ 'הלל' – אח"כ מברכים על הכוס הרביעית ולאחר מכן מתחיל 'נְרָצָה' – ומה כתוב שם?

א' מגדולי רבותינו – דור שלפני רש"י, נקרא בשם ר' יוסף **טוב עלם** – חיבר פיוט על 'נְרָצָה', ושם הוא כותב: **חֲסֵל סְדוּר פֶּסַח כְּהִלְכָתוֹ, כָּכָל מִשְׁפָּטוֹ וְחֻקָּתוֹ, כְּאֲשֶׁר זָכִינוּ לְסִדְרֵי אוֹתוֹ, כֵּן נִזְכֶּה לַעֲשׂוֹתוֹ, זָךְ שׁוֹכֵן מְעוֹנָה, קוֹמֵם קֹהֵל עֹדֵת מִי מְנָה, בְּקִרְבּוֹ נִהַל נִטְעֵי כָּנָה, פְּדוּיִם לְצִיּוֹן בְּרָנָה**

ולמה לא נאמר "בְּקִרְבּוֹ נִהַל נִטְעֵי גֶפֶן"???

"ארבע כוסות – מספיק!" ☺

א"כ מה זה בדיוק 'כָּנָה'?

אומר הפענח רזא – **ואברם בן ע"ה שנים וגו'.** זהו שכתב וְכָנָה אֲשֶׁר נָטְעָה יְמִינְךָ וגו'. כנ"ה בגימט' ע"ה, כי המזמור ההוא ידבר על שהוא ית' גאלם וישיבם מתוך הגלויות בזכותו של אברהם כפירש"י שם על עוררה את גבורתו. ולכה לישועתה לנו ע"ש, זה רמז וכנה אשר נטעה ימינך שנשבעת בימינך לאברהם, או שהוא אשר צויתו לישב לימינך כענין הכתוב שב לימיני עד

⁵ **ברוך שאמר:** מה שנאמר בחלום שר המשקים, ופירוש 'כנר' הוא 'בסיס'.

מוצרים מהמכולת, סביר להניח שהוא יביא רק שלשה מוצרים מתוך החמשה. אבל אם תאמר לו שישכח מוצר פלוני – הוא תמיד יזכור להביא אותו!

מעשה במלכות א' שיצאה למלחמה קשה מאד; המלך של אותה מלכות קרא לרב המלכות ואמר לו: "תשמע, אנחנו מתכננים מתקפה חסרת תקדים! תדע לך, שאם אפול במלחמה הזאת, אתה תהיה הראשון שאתלה אותו בכיכר העיר!"

"למה, מה עשית???", שאל הרב.

"כי לכם היהודים יש כוח תפילה – כנס את כל היהודים ותעשו עצרת תפילה! אם אכשל – דמך בראשך!"

הרב נכנס לחרדות – "אני יכול להתפלל, אבל מי אמר שהתפילה שלי תתקבל?!", פנה למלך ואמר לו: "אתה יודע מה, אנחנו נתפלל – ואתה תצליח במאה אחוז! – אבל בתנאי אחד!"

"מה התנאי?!", שאל המלך.

"בתנאי שבכל הימים שתילחם, לא תחשוב על פילים לבנים!" ☺

"ולמה שאני אחשוב על פילים לבנים – וכי יש פילים לבנים?!"

"זה מה שאמרתי – אל תחשוב על פילים לבנים! אם תחשוב, התפילה לא תתקבל!"

וכצפוי, היות והוא אמר לו שלא יחשוב, בכל יום – כל חמש דקות – אמר לעצמו: "רגע, הפיל הזה לבן או לא?" ☺

אם אתה אומר לו: **"שִׁכְחִי עִמָּךְ וּבֵית אַבִּיךָ"**, אומרת התורה: **"וַיֵּצְאוּ לִלְכָת אֶרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ אֶרְצָה כְּנָעַן"** – כמו שהוא שכח ביציאה, כך הוא שכח כשהוא בא לארץ!

אם אלה הדברים, נוכל להיכנס לסוגיה שבסופה נוכל להבין מהו הניסיון של 'לך לך':

אומר דוד המלך: {תהלים פ, טו} **אֱלֹהִים צָבָאוֹת שׁוּב נָא הִבֵּט מִשְׁמַיִם וְרְאֵה וּפְקֹד גִּפְּן זֹאת;**

אומרים חז"ל {בראשית רבה, פרשה נג, אות ד} – **רבי נחמן דִּיפּוּ מִשָּׁם רַבִּי יַעֲקֹב דְּקִיסְרִין פִּתַּח (תהלים פ, טו): אֱלֹהִים צָבָאוֹת שׁוּב נָא הִבֵּט מִשְׁמַיִם וְרְאֵה וּפְקֹד גִּפְּן זֹאת, שׁוּב וַעֲשֵׂה מֵה שְׁאִמְרַתְּ לְאַבְרָהָם (בראשית טו, ה): הִבֵּט נָא הַשְּׁמַיִמָה וּסְפֹר הַכּוֹכָבִים. וּפְקֹד גִּפְּן זֹאת, וְהִי פְקֹד אֶת שָׂרָה.**

השכינה ולהנחילו החיים האמתיים הנצחיים, והמדה הזאת מצאנוה באברהם אבינו שהחזיק בה והמשיך רבים לאמונת הש"י, וכל זה ברפואת הלשון והיא המרגלית שהיתה תלויה בצוארו, שכן דרשו רז"ל {ב"ב טז:} מרגלית אחת היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו ושכל חולה שרואה אותה מיד מתרפא וכשנפטר מן העולם נטלה ותלאה בגלגל חמה. ובאור זה כי המשיל המדה הזאת שהיא מאירת עינים למרגלית המאירה, ואמר תלויה בצוארו לפי שהדבור הוא בגרון, וכל מי שהיה לו חולי הנפש והיה שומע דבריו של אברהם אבינו מיד היה מתרפא מחליו, וכשנפטר מן העולם לא השאיר אחריו שום נברא שיורה על אלהותו של הקב"ה ועל יחודו אלא גלגל חמה, ולכך אמר נטלה ותלאה בגלגל חמה, ע"ד הכתוב {תהלים יט} השמים מספרים כבוד אל, וז"ש מרפא לשון עץ חיים, רפואת הלשון של אברהם היה סיבה שנכנסו רבים תחת כנפי השכינה והיה להם עץ חיים, וכענין שכתוב {בראשית יב} ואת הנפש אשר עשו בחרן וגו'.

פירוש הדבר, אברהם אבינו היה מרפא חולי נפש. לא הכוונה חולה שיש לו קורונה או שפעת, אלא 'חולי נפש' – הכוונה לעובדי ע"ז, שהיו לוקחים פסל מעץ שלפני כמה דק' הוא היה גוש עץ, ופשוט היו משתחוים לו – "תגיד אתה נורמלי?! אתה משתחוה לחתיכת עץ – איבדת את השפיות?! –" וכך הוא היה הולך ומרפא את נפשם של עובדי העבודה זרה ומחזיר בהם אמונה בהשם ית'! ולכן האבן היתה תלויה לו דוקא בצוארו – היינו על גרוננו, שמהגרון יוצא הקול וע"י קולו הוא היה משכנע אנשים לזרוק את העבודה זרה ולהאמין בבורא עולם.

אומרת התורה: {יב, י} ויהי רעב בארץ ויֵרֵד אֲבָרָם מִצֻּרְמָה.

כותב הפרקי דרבי אליעזר {פרק כו} – נסיון הרביעי, מיום שנבראו שמים לא בא רעב אלא בימי אברהם, ולא בכל הארצות אלא בארץ כנען בלבד, לנסותו ולהורידו למצרים, שנאמר {יב, י} ויהי רעב בארץ ויֵרֵד אֲבָרָם מִצֻּרְמָה.

אברהם אבינו יושב בארץ במשך שנה, מגייר גרים ומפיץ את שם השם ברבים – ופתאום מגיע רעב!

כותב התולדות יצחק {לר' יצחק קארו – דודו של מרן הבית יוסף} – ונ"ל עוד שלפי שאמר "ויהי רעב בארץ" והצדיקים מפחדים שלא יתחלל שם שמים בפרהסיא לזה אמר אברהם בלבו עתה יאמרו אלו הכנעניים מיום שבא זה המין בכאן ופרסם אמונתו, בא הרעב הזה בעוון המינות וכל שכן שזה הרעב הראשון שבא בעולם ויאמרו מיום בריאת עולם עד עתה לא בא רעב יבא עתה?! בעבור שעזבו קצת אנשים האמונה שהיה להם ולקחו אמונת אברהם ... ולכן בסמוך שהיה רעב בארץ ירד למצרים קודם שיחשבו זאת המחשבה רעה עליו ...

אשית אויבך וגו' דקאי אברהם כפירש"י שם, וזהו בעצמו מה שאמר כאן ועל בן אמצתה לך, לכן ליותר ביאור הרמז הזה להודיע כי על אברהם יעורר איך שמוכרח הוא ית' כביכול לגואלם בזכותו מגלותם אמר וכן"ה במספר שנים שהי' אברם בהגלותו כי גם הוא הלך לגולה כענין בת גולים ברתהון דגלוותי, **ולכן באה כ"ף של וכנה רבתי לרמז לאברהם שהי' אחר כ' דורות** או תרמוז הכ"ף גדולה על שתגדל הכף גדולה על שתגדל הכף להיכתב במילואה ויעלה מספרה מאה, להורות על אברהם שלמאה שנים הוליד את יצחק ונעשה ממנו לגוי גדול כדכתיב כאן עש"ז ואעשך לגוי גדול, זהו כ"ף גדולה.

בא הרוקח על הפס' {שיה"ש א, טו} **הִנֵּה יָפָה רַעֲיַתִּי הִנֵּה יָפָה** וגו', ואומר – ולמה נאמר **"הִנֵּה יָפָה"**?! כי אבי האומה הישראלית – אברהם, יצא מחרן בגיל 'הנ"ך' = 75!

מדובר כאן בניסיון הראשון של אברהם אבינו! – אף ניסיון מלבד הניסיון הזה, לא זכה לשם – לא ניסיון הרעב, ולא ניסיון לקיחת שרה לבית פרעה, ולא מלחמת המלכים, ולא על גירוש ישמעאל – רק היציאה של אברהם אבינו בגיל 75 זכתה לשם 'כנה'! – והשאלה שנשאת היא – למה??? מה קרה שדוקא הניסיון של 'לך לך' זכה לשם?

אברהם אבינו מקבל ג' הבטחות: הוא יזכה לבנים, יזכה לממון ויזכה לפרסום, כמ"ש {בראשית יב, ב} **וְאֶעֱשֶׂךָ לְגוֹי גָדוֹל וְאֶבְרַכְךָ וְאֶגְדָּלְךָ שְׁמֶךָ** וגו'.

הוא מגיע לכל מקום בעולם ומכריז בפני כולם: "רבתי! יש בורא לעולם!!!", הוא ניהל ויכוחים עם כל א' וא' שבא ואמר לו: "אני מאמין בשמש" ... "אני מאמין בירח" ... "אני מאמין בעץ" וכו'.

אומרת הגמרא {מסכת ב"ב טז, ב} – **רבי שמעון בן יוחי אומר: אבן טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו שכל חולה הרואה אותו מיד מתרפא.**

לכאורה לא מובן. מי היה חולה באותה תקופה?! והרי הראשון שביקש חולי היה יעקב אבינו;

אומרים חז"ל {בראשית רבה, פרשה סה, אות ט} – יַעֲקֹב תָּבַע אֶת הַחוּלִי, אָמַר לִפְנֵי רַבּוֹן הָעוֹלָמִים אֲדָם מִתְּ בְּלֹא חוּלִי וְאִינוּ מֵיִשָּׁב בֵּין בָּנָיו, מִתּוֹךְ שֶׁהוּא חוֹלָה שְׁנִים אוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים הוּא מֵיִשָּׁב בֵּין בָּנָיו. אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲתִיךְ דָּבָר טוֹב תְּבַעַת וּמִמֶּךָ הוּא מִתְחִיל (בראשית מח, א): וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אֲבִיךָ חָלָה.

נשאלת השאלה – ולמה היתה תלויה אותה האבן דוקא בצוארו של אברהם אבינו ולא למשל על ידו?

כותב רבינו בחיי {פרשת יתרו} – ועם דבור הלשון שנתן באדם אשר עמו יש לו יתרון על שאר בעלי חיים אפשר בו לרפאות למי שיש לו חולי הנפש ולקרב אותו תחת כנפי

גדלים, מכל נגעים שבאו וְשַׁעֲתִידִין לְבֹא עַל בְּנֵי אָדָם, בָּאוּ עֲלֵיו. וְאֵת בֵּיתוֹ, לְרַבּוֹת עֲבָדִים וְכֹתָלִים וְעַמּוּדִים וְכָל דָּבָר, לְקִים מֵה שֶׁנֶּאֱמַר: לֹא יֵאָנֶה לְצַדִּיק כָּל אֵן וְרָשָׁעִים מִלְּאוֹ רָע.

לאחר שמתברר לפרעה ששרה היא אשת אברהם ולא אחותו, הוא מטיב לאברהם ומשלח אותו לדרכו חזרה;

אומר ספר הישר – ויקח פרעה עוד צאן ובקר ועבדים ושפחות וכסף וזהב, ויתן לאברהם וישב לו את שרי אשתו. ויקח המלך גם את נערה אחת [-היא הגר] אשר לו אשר ילדה לו פילגשו ויתנה אל שרי לשפחה. ויאמר המלך אל בתו: טוב לך בתי אשר תהיה לשפחה בבית האשה הזאת מהיותך גבירה בביתי אחרי אשר ראינו את הרעה הבאה עלינו בעבור האשה זאת.

אומרת התורה: {ג, ב} וְאֶבְרָם כָּבֵד מְאֹד בְּמִקְנֵה בֶּסֶסֶף וּבְצֹהֶב – כאן התחילה להתקיים ההבטחה של הממון. כעת התחילו ה'בוכטות' לצאת החוצה! ©

ממשיכה התורה ואומרת: {שם ג} וַיֵּלֶךְ לְמַסְעָיו מִנֶּגֶב וְעַד בֵּית אֵל עַד הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הָיָה שָׁם אֵהְלָה בְּתַחֲלָה בֵּין בֵּית אֵל וּבֵין הָעֵי.

אומר רש"י – וילך למסעיו. כשחזר ממצרים לארץ כנען היה הולך ולן באכסניות שלן בהם בהליכתו למצרים. למדך דרך ארץ שלא ישנה אדם מאכסניא שלו⁶. דבר אחר בחזרתו פרע הקפותיו⁷.

בא החתם סופר ולא מבין, באיזה מקום נותנים לך דבר ללא תשלום?! – אברהם אבינו מגיע לבית המלון ואומר לאיש בקבלה – "תרשום על החשבון"

"מה לרשום?! צריך לשלם אדוני!"

"בסדר. אם אני אחזור בחזרה – אני אשלם לך"

"ואם לא תחזור???"

"אז זה יהיה לך לזכות! – מקסימום תוריד את זה מהמעשרות" ©

כותב החתם סופר⁸ – וילך למסעיו, פירש"י פרע הקפותיו, והייתי רגיל לפרש פריעת הקפותיו היינו לתרץ קושיא ליציני הדור ששאלוהו מ"ט הטריחך הקב"ה לילך חו"ל, ובחזרתו

⁶ ברוך שאמר: פירוש הדבר, באותו מלון שישנת בהלך – כך תחזור ותישן בחזור.

⁷ ברוך שאמר: דוגמת ה'תרשום' במכילת לפני עידן הסופרים – פעם בויבול היו משלמים ©

⁸ ברוך שאמר: כך מובא גם בדברי האדמו"ר מקלויזנבורג – דברי נפתלי, חיי שרה.

מספר המדרש {תנחומא, לך, אות ה} – לוקח אברהם את שרה והם יורדים מצרימה; בדרך למצרים, אמר לה אברהם לשרה: מצרים שטופים בזנות הן, דכתיב: אֲשֶׁר בָּשָׂר חֲמוּרִים בָּשָׂרָם (יחזקאל כג, יט). אלא נותן אני אותך בתבה ונועל בפניה, שמתירא אני על עצמי, והיה כי יראו אתך המצרים. כיון שעשו כך, בא לעבר, נתקבצו המוכסין אמרו לו: מה אתה טוען בתוך התבה. אמר להן: שעורין. אמרו לו: אינן אלא חטין. אמר להם: טלו מכס של חטין. אמרו לו: הן פלפלין. אמר להן: טלו מכס של פלפלין. אמרו לו: אינן אלא זהובים – "לא פלפלים ולא גמבות – 500 דולר במזומן עכשיו – לא אשראי ולא צ'ק דחוי!". כיון שדחקו עליו, פתחו את התבה וראו אותה כחמה זורחת – "מי זאת???", "אחותי!", "אז למה היא בתוך קופסא?!", "אהה זה כי אין לה תו ירוק. היא עדיין לא עשתה חיסון שמיני (ברוך ה') ©. אמרו לו: אין דרך זו להשתמש בה הדיוט. ויראו אתה שרי פרעה ויהללו אתה אל פרעה. כיון שראה אברהם כך, התחיל בוכה ומתפלל לפני הקדוש ברוך הוא ואומר: רבונו של עולם, זו היא בטחוני שבטחתי בך, ועכשו עשה למען רחמיך וחסדיך ואל תבישני מסברי – מתקוותי. ואף שרה צווחת ואומרת: רבונו של עולם, אני לא הייתי יודעת כלום, אלא כיון שאמר לי שאמרת לו לך לה, האמנתי לדבריה, ועכשו נשארתי יחידה מאבי ומאמי ומבעלי, יבא רשע זה ויתעולל בי, עשה למען שמך הגדול ולמען בטחוני בדברך.

תארו לעצמכם, שבאותה שעה היו עיתונאים בסביבה, והתחילו לצלם את האירוע – למחרת הכותרת הראשית בעיתון "ידיעות דמנהור" – 'הרב הראשי של היהודים ניסה להבריא גברת בקופסא ללא תו ירוק!' ©

א"כ רעב – יש, פרסום – גם יש, אבל שרה אצל פרעה והרי הבטיח לו הקב"ה ילדים – איך זה מסתדר?! אבל אברהם אבינו לא שואל שאלות – "אם ככה מנהיג הקב"ה את עולמו – הכל לטובה";

ממשיך המדרש ואומר – אמר לה הקדוש ברוך הוא לשרה: חייך, אין דבר רע נוגע בך ובבעליך, הִדָּא הוּא דְכָתִיב, לֹא יֵאָנֶה לְצַדִּיק כָּל אֵן וְרָשָׁעִים מִלְּאוֹ רָע (משלי יב, כא). ופרעה וביתו אני אעשה בהן דגמא, דכתיב: וַיִּנְגַע ה' אֶת פְּרַעְה נְגָעִים גְּדִלִים וְאֵת בֵּיתוֹ עַל דְּבַר שָׂרִי. מהו על דבר שרי? באותה שעה ירד מלאך מן השמים ושרביט בידו, בא לגע בבגדיה, פרעה לשלף מנעלה, היה מכהו בידו. בא לגע בבגדיה, היה מכהו, והיה נמלך המלאך בשרה על כל מכה ומכה. מניין? שכן כתיב: על דבר שרי. על דבור שרי לא נאמר, ולא על עסק, ולא על אודות, ולא בעבור, ולא בגלל, אלא על דבר שרי. ואם אומרת שרי שילקה, היה מכהו. ואם אומרת שמתין לו קמעה, היה עושה. ואף אפרכין והשרים וכל בני ביתו לקו עמו, דכתיב: וַיִּנְגַע ה' אֶת פְּרַעְה נְגָעִים

פרע הקפת ק' הלז – ראו איך הטעיני הקב"ה בעושר גדול כסף וזהב ובגדים וצאן ובקר לרוב. וכעת נ"ל נהי שבזה פרע הקפותיו לדחות שואליו...

פירוש הדבר, "בחזרתו פרע הקפותיו" לא מדובר רק בכסף. לכל מקום שהיה אברהם אבינו מגיע, היה מפיץ את דבר ה' – "הקב"ה מנהיג את העולם, הוא ברא אותו והוא זן אותו – לא אף אחד אחר!"; לכל בית מלון שהוא היה נכנס, היה מוצא אחד משתחוה לאבן, השני לעץ, השלישי לכוכבים וכו' – "תגיד לי אתה נורמלי – מה אתה משתחוה לזה?!" הקב"ה ברא את העולם וגם אותך – אותו תעבוד! הוא זן ומפרנס!", ואז היו שואלים אותו: "אם ככה, אז למה אתה יורד למצרים, איך זה שאין לך מה לאכול??" – וכך בכל בית מלון השאלה הזאת היתה חוזרת על עצמה, ולאברהם אבינו לא היה מה לענות להם 😊

אבל כשחזר ממצרים, אומר **החתם סופר**, אומרת התורה: **"וְאַבְרָם כָּבֵד מְאֹד בְּמִקְנֵה בְּכֶסֶף וּבְזָהָב"**; אברהם אבינו חזר לכל בית מלון שאליו הוא הגיע בהלוך, וענה לכל השואלים שלא היה לו מה להשיב להם קודם לכן – "הלו מוסטפה, בוא רגע! שאלת למה לא היה לי מה לאכול? בוא החוצה, תראה איזה יגואר חדשה יש לי... עכשיו אתה מבין למה שלח אותי הקב"ה למצרים?!" – וזה פירוש "פרע הקפותיו" – שהיה חייב לכל השואלים תשובות, ובחזרתו ענה להם!

יוצא א"כ, כשאברהם אבינו הגיע לארץ ישראל, היו לו, לכאורה, ג' שאלות – לא היה לו פרסום, לא היה לו ממון ולא היה לו ילדים. אבל הוא לא שאל והלך בתמימות עם השם – "מה שה' עושה הכל זה לטובה!"

מגיע הניסיון האחרון של 'לך לך', אומרת התורה: {כב, ב} **וַיֹּאמֶר קַח נָא אֶת בְּנֶךְ אֶת יִחִידְךָ אֲשֶׁר אֲהַבְתָּ אֶת יִצְחָק וְלֶךְ אֶל אֶרֶץ הַמִּצְרַיִם וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה עַל אֶחָד הַהָרִים אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיךָ;**

אומרים חז"ל {פסיקתא רבתי, אות מ} – א"ר ירמיה אמר לו אברהם אבינו לקב"ה: **רבונו של עולם, גלוי היה לפניך שהיה לי מה להשיבך כשאמרת לי להקריב את יצחק. אילו השבתי אותך לא היה לך מה להשיבני. שהייתי אומר לך אתמול אמרת לי 'כי ביצחק יקרא לך זרע' {בראשית כא, יב} ועכשיו אתה אומר לי לשחטו. וכאילו לא יפתח פיו {תהלים לח, יד} כשהיו בניו של יצחק נידונים לפניך ביום זה {ראש השנה} ואפילו יש להם כמה קטיגורים מקטרגים אותם כשם שדממתי ולא השיבותיך, כך אתה לא תשים להם כלומר, אל תשמע לדברי המקטרגים!**

נשאלת השאלה – איזה ניסיון קשה יותר, ה'לך לך' הראשון או האחרון?

בראשונה הוא כבר ראה שהשאלות שהיו לו נפתרו ברגע שהוא חזר בחזרה לארץ ישראל. אבל בניסיון האחרון היתה לו שאלה – **"אתמול אמרת לי 'כי ביצחק יקרא לך זרע' ועכשיו אתה אומר לי לשחטו?!"** – כעת התברר שזו לא שאלה בכלל, כי כמו שאז הוא לא הבין וסמך על הקב"ה שהכל זה לטובה, ממילא גם עכשיו זה אותו הדבר – תסמוך עליו שכל מה שהוא עושה זה לטובה!

בא הסוכת דוד ואומר יסוד נפלא;

כותב **הסוכת דוד** – **פירש"י** לך לך להנאתך ולטובתך, והיינו שיש דבר שערב ומתוק ויש דבר שמועיל לו, ואמר כאן שיהיה לו ב' דברים להנאתך וג"כ לטובתך, ופירש השפתי חכמים לטובתך זה שתזכה לבנים וזהו ואעשך לגוי גדול, ולהנאתך זה שאודיע טבעך בעולם, דהרי קראו לו נשיא אלקים אתה בתוכינו, וכזה כתיב גבי נסיון של העקידה {כ"ב, ב} לך לך אל ארץ המוריה וכו' ושם נמי הכוונה להנאתך ולטובתך, דהלא נתברר שם כי ברך אברך והרבה ארבה את זרעך וכו' ושם נמי ע"י העקידה זכה יצחק לבנים לפי הזוהר הקדוש, כי ביצחק היה לו נשמה מעלמא דנוקבא ולכן לא היה ראוי להוליד ורק דבשעת העקידה פרח נשמתו ובאה לו נשמה מעלמא דדוכרא שמוליד, וא"כ אדרבה אם לא היה העקידה לא היה מוליד, ורק ע"י שעמד בניסיון הוליד וג"כ בפשטות הלא לא הוליד יצחק עד שהתפלל והועילה לו תפלתו- ע"י הברכה שקיבל אז בעקידה והרבה ארבה את זרעך וכו'.

דזהו תמיד ענין נסיון לרומם האדם ולהעמידו על נס גבוה וכלשון הכתוב שאו על נס, ואין נותנין נסיון לאדם שא"א לעמוד בו, אלא לפום גמלא שיחנא, וכל נסיון בא לאדם להנאתו ולטובתו לטובת האדם עצמו שיצא לו מזה טובה, דעצם נתינת הנסיון היא לטובתו ולכם יוצא מזה טובה לו, וזהו "לך לך" היינו עבורך.

לאחר הדברים האלה, נוכל להתחיל להבין מה פירוש "ניסיון ראשון בלך לך וניסיון אחרון בלך לך":

אומרת הגמרא {מסכת מנחות נג, ב} – א"ר יצחק: בשעה שחרב בית המקדש מצאו הקב"ה לאברהם שהיה עומד בבית המקדש שבא לשם להתפלל על ישראל. אמר לו הקב"ה לאברהם: מה לידידי בביתי? אמר לו אברהם: על עיסקי בני באתי. אמר לו: בניך חטאו וגלו. אמר לו: שמא בשוגג חטאו? אמר לו: {ירמיה יא-טו} עשותה המזימתה⁹ אמר לו אברהם: שמא רק מיעוטן חטאו ואין לדונם אלא עפ"י רובם? אמר לו הקב"ה: הרבים חטאו. אמר לו אברהם: היה לך לזכור ברית מילה שזכות מצוה זו ראויה להגן עליהם מפני הפורענות.

⁹ אומר רש"י - עשותה המזימתה. כל מעשיהם במזיד ובכוונה.

אומר רש"י {שבת קל"ז:} – **ידיד מבטן**. אומר ר"ת שהוא אברהם אבינו שנקרא ידיד שנאמר {ירמיה יא:} מה לידידי בביתי כדדרשין במנחות בפרק כל המנחות {ד' נג ע"ב: ושם} ושלשת האבות נזכרים חוק בשארו שם הוא יצחק וצאצאיו חתם באות ברית קדש הוא יעקב וצאצאיו הוא ובניו כמו שתרגם יונתן הצאצאים והצפיעות בניה ובני בניה {ישעיה כב} כלומר יוצאי צאצאיו.

נשאלת השאלה – ולמה אברהם אבינו הוא היחיד שנקרא בשם 'ידיד'?

אומרים חז"ל {אבות פ"ו מ"י} – **חמשה קנינים קנה לו הקדוש ברוך הוא בעולמו, ואלו הן, תורה קנין אחד, שמים וארץ קנין אחד, אברהם קנין אחד, ישראל קנין אחד, בית המקדש קנין אחד ... אברהם קנין אחד מנין, דכתיב (בראשית יד), ויברכהו ויאמר ברוך אברהם לאל עליון קנה שמים וארץ.**

מסתיימת לה מלחמת ארבעת המלכים מול החמישה, מגיע מלכי צדק מלך שלם לאברהם אבינו ונותן לו לחם ויין ומברך אותו – באיזו ברכה?! – {יד, יט} **ברוך אברהם לאל עליון קנה שמים וארץ.**

נשאלת השאלה – מי בדיוק קנה שמים וארץ – הקב"ה או אברהם אבינו?!

התשובה היא – אברהם אבינו! – ומה הראיה לכך?

בפסוק שלאחר מכן, שנאמר {שם כ} **ויברך אל עליון אשר מגן צריך בידך וגו'!**

פירוש הדבר, אברהם אבינו הקנה לקב"ה שמים וארץ!

בערב שבת קודש, בברכת 'מעין שבע', אנחנו אומרים: "... **אלהי אברהם, אלהי יצחק ואלהי יעקב, האל הגדול, הגבור והנורא, אל עליון, קונה ברחמיו שמים וארץ...**"

לכאורה לא מובן. מאיפה בדיוק הגיע "**קונה ברחמיו שמים וארץ**"?! – והרי ג' פעמים בכל יום אנחנו אומרים: "**אלהינו ואלהי אבותינו, אלהי אברהם, אלהי יצחק ואלהי יעקב. האל הגדול, הגבור והנורא, אל עליון, גומל חסדים טובים, קונה הכל, וזוכר חסדי אבות וגו' – אז למה גם בשבת אנחנו לא אומרים "גומל חסדים טובים"?**"

לאחר שמגיע מלכי צדק מלך שלם ומברך את אברהם אבינו בברכת "**ברוך אברהם לאל עליון קנה שמים וארץ**", מגיע מלך סדום ומבקש מאברהם אבינו: {שם כא} **תן לי הנפש והרכש קח לך** – ומה אומר לו אברהם אבינו?! {שם כב} **הרמתי ידי אל ה' אל עליון קנה שמים וארץ.**

אמר לו הקב"ה: {ירמיה יא-טו} ובשר קודש יעברו מעליך שהעבירו מעליהם את המילה¹⁰. **אמר לו אברהם: שמא אם המתנת להם היו חוזרין בתשובה? אמר לו הקב"ה: {ירמיה יא-טו} כי רעתיכי אז תעלוזי כלומר, בשעה שהם עליזים ושמחים הם מחזיקים יותר ברעתם ואינם חוזרים בהם.**

עמוד קודם, **אומרת הגמרא {מסכת מנחות נג, א} – יבא ידיד בן ידיד ויבנה ידיד לידיד בחלקו של ידיד ויתכפרו בו ידידים. יבא ידיד, זה שלמה המלך שנקרא 'ידיד' דכתיב {שמואל ב יב-כה} וישלח ביד נתן הנביא ויקרא שמו ידידיה בעבור ה'. בן ידיד, זה אברהם, דכתיב שהקב"ה אמר לאברהם {ירמיה יא-טו} מה לידידי בביתי? ויבנה 'ידיד', זה בית המקדש, דכתיב אודות המקדש {תהילים פד-ב} מה ידידות משכנותיך. 'לידיד', זה הקב"ה, דכתיב {ישעיה ה-א} אשירה נא לידידי. בחלקו של ידיד, זה בנימין, שנאמר {דברים לג-יב} לבנימין אמר ידיד ה' ישכן לבטח עליו. ויתכפרו בו ידידים, אלו בני ישראל דכתיב {ירמיה יב-ז} נתתי את ידידות נפשי בכף אויביה.**

א"כ אברהם אבינו נקרא בשם 'ידיד'.

כידוע, אדם שמכניס את בנו לברית מברך: "**ברוך אתה ה' , אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו להכניסו בבריתו של אברהם אבינו**", ולאחר שמלו את התינוק, מברכים: "**ברוך אתה ה', אלהינו מלך העולם אשר קדש ידיד מבטן וחוק בשארו שם וצאצאיו חתם באות ברית קדש. על כן בשכר זו אל חי חלקנו צורנו צוה להציל ידידות זרע קדש שארנו משחת, למען בריתו אשר שם בבשרנו. ברוך אתה ה', כורת הברית**".

נשאלת השאלה – וכי אברהם אבינו היה קדוש מבטן שאנחנו אומרים "**אשר קדש ידיד מבטן**", והרי רק בגיל 13¹¹ הוא הכיר את בוראו?!

¹⁰ **ברוך שאמר:** ומנין שלא קיימו ברית מילה? מדברי הנביא ירמיה שקונן על החורבן במילה 'איכה'; אומר המדרש {איכה רבה פ"א אות א} – **שאלו החכמים את בן עזאי אמרו לו רבנו דרש לנו דבר אחד ממגלות קניות מדוע השתמשו הנביאים דוקא במילה 'איכה' ולא במילה 'אך' – היינו 'אך' אשא לבדי' ... 'אך' ישבה בךד' וכו' אמר להם: המילה 'איכה' היא ר"ת של אותם הדברים שבהם חטאו ישראל: לא גלו ישראל עד שספרו ביחידו של עולם [א], ובמילה שנתנה לעשרים דורות [כ], ובעשרת הדברות [י], ובחמשה ספרי תורה [ה], מנין איך"ה. אמר רבי לוי לא גלו ישראל עד שספרו בשלשים ושש כרתות שבתורה ואיך"ה גימ' שלשים ושש, ובעשרת הדברות [שהמלה 'בדד' גימט' 10], מנין איך"ה ישבה בךד.**

¹¹ **ברוך שאמר:** ע"פ א' הדעות.

אומרת התורה: **בְּרֵאשִׁית כח, יב** וַיִּחַלֵּם וְהָנָה סֶלֶם מִצֵּב
אֶרְצָה וְרָאשׁוּ מִגִּיעַ הַשְּׁמַיִמָּה וְהָנָה מִלְּאֲכִי אֱלֹהִים עֲלֵים
וַיִּרְדִּים בוֹ.

אומר רש"י – **כי אם בית אלהים**. אמר רבי אלעזר בשם רבי
יוסי בן זמרא הסלם הזה עומד בבאר שבע ואמצע שפועו
מגיע כנגד בית המקדש, שבאר שבע עומד בדומה של
יהודה, וירושלים בצפונה בגבול שבין יהודה ובנימין, ובית אל
היה בצפון של נחלת בנימין בגבול שבין בנימין ובין בני יוסף,
נמצא סלם שרגליו בבאר שבע וראשו בבית אל מגיע אמצע
שפועו נגד ירושלים.

שואל המהר"ל {גור אריה, ויצא} – וקשה מאי קדושתו של
אמצע הסולם שהיה הסולם מכוון כנגדו, בשלמא ראש
הסולם או רגלי הסולם במקום שהסולם שם עומד יש קדושה
אבל במקום אמצע הסולם מאי חשיבות איכא?

אומר החידושי הרי"ם, זה מה שאומר דוד המלך: {תהלים
קטו, טז} **הַשְּׁמַיִם שְׁמַיִם לָהּ וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם** – ולמה?
כדי לרומם את הארץ לשמים ע"י עם ישראל.

אומר בעל הלש"ם, אדם המקריב קרבן בעצם לוקח את כל
מה שיש בעולם ה-0 ומעלה אותו לעולם ה-50 – איך? אם
אתה לוקח מלח שהוא דומם, ועצים שהם צומח, ובהמה
שהיא חי ומדבר שהוא הכהן המקריב – ואת כולם אתה
מעלה עולה להשם, בעצם העלית את כל ד' היסודות מ-0 ל-
50, והאמצע הוא נק' ה-25 – הוא הר המוריה, מקום
המקדש.

אמרנו שהעולם הבא נברא ביד ימינו של הקב"ה והעולם
הזה ביד שמאל. ולכן נק' החיבור בין העולם הזה לעולם הבא
נקראת יד + יד = 'ידיד' – חיבור של שתי הידיים!

אברהם אבינו הגיע לארץ ישראל – באותו הזמן הקב"ה היה
רק 'אלהי השמים' – אף א' כאן בעולם הזה לא ידע ממנו;
ומה עשה אברהם אבינו??? – **"הִרְמַתִּי יָדִי אֶל ה' אֵל עֲלִיוֹן
קִנָּה שְׁמַיִם וָאָרֶץ"** – הכיר לכל העולם את הקב"ה! הוא
הראה לכולם שניתן לחבר את העולם הזה עם העולם הבא!
– ומי שמחבר את העולם הזה עם העולם הבא, נקרא 'ידיד'!

אומרים לנו חז"ל, ניסיון ראשון ב' – **"לֹךְ לֹךְ"** וניסיון אחרון
ב' – **"לֹךְ לֹךְ"**; בתחילה אמר לו הקב"ה: **"לֹךְ לֹךְ מֵאֶרֶץ וְכוּ"** –
תפיץ את השם שלי בכל העולם, שלא יהיה אדם שלא ידע מי
אני!", ובאחרונה אמר לו: **"וְלֹךְ לֹךְ אֶל אֶרֶץ הַמְּרִיָּה וְכוּ"**;

א"כ לא מובן. מי בדיוק קונה שמים וארץ – אברהם אבינו או
הקב"ה?!

כדי להסביר את הדברים, נצטרך לעוד פס' א' בפרשת חיי
שרה;

בפרשת חיי שרה שולח אברהם אבינו את עבדו אליעזר
למצוא שידוך ליצחק אבינו, ואומר לו: {כד, ב} **שִׁים נָא יָדְךָ
תַּחַת יְרֵכִי: {ג} וְאֶשְׁבִּיעֶךָ בִּה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי
הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא תִקַּח אִשָּׁה לִבְנֵי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אֲנִי
יוֹשֵׁב בְּקִרְבִּי ... {ה} וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֶעֱבַד אוֹלִי לֹא תֵאָבֶה
הָאִשָּׁה לָלֶכֶת אַחֲרַי אֶל הָאָרֶץ הַזֹּאת הֵהָשֵׁב אֲשִׁיב אֶת בְּנִי
אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יֵצֵאת מִשָּׁם: {ו} וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲבִרְהָם הַשְּׁמֵר
לְךָ פֶּן תָּשִׁיב אֶת בְּנֵי שְׁמִי: {ז} ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר
לִקְחָנִי מִבֵּית אָבִי וּמֵאֶרֶץ מוֹלֶדְתִּי וגו';**

אומר רש"י – ה' אלהי השמים אשר לקחני מבית אבי. ולא
אמר ואלהי הארץ, ולמעלה אמר (פסוק ג) ואשביעך בה'
אלהי השמים ואלהי הארץ. אמר לו עכשיו הוא אלהי השמים
ואלהי הארץ, שהרגלתינו בפי הבריות, אבל כשלקחני מבית
אבי היה אלהי השמים ולא אלהי הארץ, שלא היו באי עולם
מכירים בו, ושמו לא היה רגיל בארץ.

בא הרמח"ל בספרו **דרך ה'**, ואומר יסוד – נאמר אותו
בשפה שלנו; העולם הזה הוא מעין משל מ' – 0 ל' – 50,
כאשר העולם הזה נקרא בשם 'קו אפס', האדם נחשב 25
והשמים במס' 50¹².

אומרת הגמרא {מסכת כתובות ה, א} – **דרש בר קפרא:**
**גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ דאילו
במעשה שמים וארץ כתיב {ישעיה מח-ג} אף ידי יסדה
ארץ וימיני טפחה שמים, ואילו במעשה ידיהם של צדיקים
כתיב {שמות טו-יז} מִכֹּחַ לִשְׁבַתְךָ פְּעֻלַּת ה' מִקֹּדֶשׁ אֲדֹנִי
כֹּוֹנֵנוּ יָדֶיךָ.**

פירוש הדבר, העולם הבא נברא ביד ימינו של הקב"ה,
והעולם הזה וכל צבאו בשמאלו.

נשאלת השאלה – היכן היא נק' החיבור של השמים והארץ?

התשובה היא – בבית המקדש – שם נושקים שמים וארץ! –
ולמה?

יעקב אבינו מגיע להר המוריה והקב"ה משקיע לו חמה שלא
בעונתה. הוא נעצר בהר המוריה ומתפלל תפילת ערבית.
לאחר מכן הוא מכין לו אבנים והולך לישון¹³.

¹² **ברוך שאמר:** כיון שבשמים ישנם 50 שערי בינה.

¹³ **ברוך שאמר:** כתוב במפרשים, שביל ט' באב כשהולך האדם
לישון, יניח אבן מתחת לראשו וזכר לחלום הסולם שהראה הקב"ה

ליעקב בית המקדש בבניינו ובחורבנו [בראשית רבה, פרשה טו, אות
ז].

אם אלה הדברים, בא **בעל הטורים** ושואל, אברהם אבינו הגיע לארץ ישראל – איך הוא בדיוק ידע לאיזה כיוון ללכת, והרי WAZE לא היה אז? ☺

כותב בעל הטורים – אראך. כגימטריא בעננים מלמד שהיו עננים הולכים לפניו ומראים לו הדרך.

וכמה שנים הלך אברהם אבינו אחרי העננים??? – 62 שנה, עד שהגיע להר המוריה! – ומה קרה שם בהר המוריה?!

אומרת התורה: {כב, ד} **בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַיֵּשָׂא אַבְרָהָם אֶת עֵינָיו וַיַּרְא אֶת הַמָּקוֹם מְרֻחָק** – מה הוא ראה???

אומר רש"י – וירא את המקום. ראה ענן קשור על ההר.

אמר אברהם אבינו: "אם הוא קשור, משמע שהגעתי לתחנה הסופית!" – וזה מה שאמרו לנו חז"ל – ניסיון ראשון ב' – **"לך לך"** וניסיון אחרון ב' – **"לך לך"** – מתחילים ב' – **"לך לך מֵאַרְצְךָ"**, ומסיימים בהר המוריה – זו ההליכה שהוליך אותו הקב"ה – "אם אתה תקרב אלי את האנשים ותקנה להם את נק' החיבור בין שמים וארץ, אראה לך את המקום שלעתיד לבוא יבנה בו בית המקדש!"

אומרת התורה: {כב, יד} **וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא ה' יִרְאֶה אֲשֶׁר יֵאָמֵר הַיּוֹם בְּהָר ה' יִרְאֶה** – ומה פירוש 'ה' יִרְאֶה'?

אומר רש"י – ה' יראה. פשוטו כתרגומו, ה' יבחר ויראה לו את המקום הזה להשרות בו שכינתו ולהקריב כאן קרבנות.

פירוש הדבר ניסיון ראשון ב' – **"לך לך"** וניסיון אחרון ב' – **"לך לך"**, שהראה לו הקב"ה את נק' החיבור בין שמים וארץ!

ע"פ הדברים האלה, נוכל להבין דבר נפלא;

הבאנו את דברי הגמרא {מסכת ב"ב טז, ב} – **אבן טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו שכל חולה הרואה אותו מיד מתרפא**, והבאנו את דברי **רבינו בחיי**, שכל מי שהיה חולה בנפשו ועובד ע"ז, אברהם אבינו היה מרפא אותו בכוח הדיבור שלו;

אם אמרנו, שהקב"ה הראה לו את נק' החיבור בין העולם הזה לעולם הבא שהיא מקום המקדש, כעת יש לנו ביאור נוסף למה היתה תלויה לו האבן בצוארו דוקא – כי בית המקדש נקרא צוואר, כמ"ש {ש"ה"ש ד, ד} **"כַּמְגִּדֵּל דָּוִד צְוֹאֲרָה"**!

יזכנו הקב"ה לראות בקרוב ממש בביאת משיח צדקנו ובבנין הבית השלישי ב"ב אמן ואמן!!!